

Η παρένθετη μητέρα

(Σε ασύνδετο σχήμα)

Γράφει ο
Βύρων Τομάζος
Μηχανολόγος,
Απόφοιτος Πολυτεχνείου
Μονάχου
e-mail: btomazos@gmail.com

Η **παρένθετη μητέρα** ορίζεται ως η γυναίκα που κυοφορεί βρέφος το οποίο προορίζεται για άτεκνο ζευγάρι που δεν έχει τη δυνατότητα τεκνοποίησης.

Δημοσιεύτηκε στο The Economist ότι ενώ η επιθυμία για μητρότητα αυξάνεται, οι περισσότερες χώρες προσπαθούν να απαγορεύσουν τον θεσμό της παρένθετης μητέρας, κυρίως για λόγους εκμετάλλευσης, καθώς γίνεται και σχετικό εμπόριο.

Η παλαιότερη ιστορία παρένθετου γονέα περιγράφεται στη Βίβλο: Συγκεκριμένα στη Γένεση, η άτεκνη Σάρα στέλνει τον σύζυγό της στο κρεβάτι

με την υπηρέτριά της, την Άγαρ, και παίρνει το παιδί που γεννιέται σαν δικό της. Αυτή η «εκμεταλλευτική» εκδοχή της παρένθετης μητέρας εξακολουθεί να διαμορφώνει στάσεις και νόμους σήμερα.

Με τη θέσπιση αυστηρότερων κανόνων, αντί να τερματιστεί το εμπόριο, απλώς μεταφέρεται αλλού. Η Ινδία αποφάσισε με νόμο να απαγορεύσει την παρένθετη μητρότητα για τους αλλοδαπούς και τρία χρόνια πριν είχε απαγορεύσει την πρόσβαση σε υπηρεσίες παρένθετης μητρότητας στους ομοφυλόφιλους. Συνέπεια αυτής της απαγόρευσης ήταν να πεταχθούν πολλά κατεψυγμένα έμβρυα που περίμεναν μήτρες για να αναπτυχθούν και γυναίκες που ήταν ήδη έγκυες να μετεγκατασταθούν στο Νεπάλ, την Ταϊλάνδη και την Καμπότζη για να γεννήσουν.

Τώρα, μετά από περαιτέρω απαγορεύσεις, η επιχείρηση μετατοπίζεται στην Ελλάδα, το Λάος και την Ουκρανία. (επειδή έγραφε για την Ελλάδα μου κίνησε το ενδιαφέρον να ψάξω περαιτέρω το θέμα εξού και το παρόν άρθρο μου) λέει ο Sam Everingham του Families Through Surrogacy, ενός φιλανθρωπικού ιδρύματος της Αυστραλίας. Πολλές αφρικανικές χώρες γίνονται όλο και πιο δημοφιλείς. Ινδές γυναίκες που προσφέρονται να είναι υποκατάστατα πηγαίνουν στην Κένυα. Μακριά από τις οικογένειες και τους φίλους τους, και ανίκανες να μιλούν την τοπική γλώσσα, γίνονται πιο ευάλωτες στην εκμετάλλευση και την κακοποίηση.

Στην Ελλάδα, όπως και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη, αποτρέπεται το εμπόριο αυτού του είδους καθώς υφίσταται σαφής νομοθεσία που επιτρέπει την παρένθετη μητρότητα που καθορίζει το πλαίσιο βάσει του οποίου μπορεί να διενεργηθεί. Η νομοθεσία για την παρένθετη μητρότητα υφίσταται από το 2005 στην Ελλάδα, οπότε μπήκε στην εφαρμογή η σχετική νομοθεσία του Υπουργείου Υγείας.

Το πρόβλημα για εκείνους που θα ρυθμίζουν τα θέματα της παρένθετης μητρότητας είναι ότι η ζήτηση είναι μεγάλη και αυξάνεται συνεχώς. Αν και ο αριθμός των παιδιών που γεννιούνται παγκοσμίως κάθε χρόνο μέσω της υποκατάστασης δεν είναι γνωστός, τουλάχιστον 2.200 γεννήθηκαν στην Αμερική το 2014, περισσότερο από διπλάσια σε σχέση με το 2007. Στη Βρετανία γεννήθηκαν σχεδόν 400 το 2016, οκτώ φορές περισσότερα από το 2007. Μία μεγάλη κλινική στην Ινδία δημοφιλής σε αλλοδαπούς πελάτες, ισχυρίστηκε ότι έχει παραδώσει περισσότερα από 1.000 μωρά από το 2004 έως το 2015.

Και τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια, που μπορούν να παντρευτούν σε έναν συνεχώς αυξανόμενο αριθμό χωρών, στρέφονται ολοένα και περισσότερο στην ανατροφή παιδιών, δηλαδή ένας ομοφυλόφιλος μπορεί να δώσει το σπέρμα του, να γονιμοποιηθεί και να κάνει παιδί το οποίο θα το αναθρέψει με τον σύντροφό του. Σοβαρά προβλήματα προκύπτουν, ειδικά για το παιδί, που θα έχει γονείς ομοφυλόφιλους. Ορισμένοι ανύπαντροι αναζητούν επίσης υποκατάστατα, όπως ακριβώς και οι ελεύθερες γυναίκες που μπορούν να στραφούν στις τράπεζες σπέρματος. Αυτό είναι μεν υπερβολικό για την κοινωνία μας αλλά γιατί αυτοί που είναι ανύπαντροι να μην μπορούν να αποκτήσουν ένα παιδί;

Πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι είναι εξαιρετικά σπάνιο να αλλάξει γνώμη η παρένθετη μητέρα και να προσπαθήσει να κρατή-

σει το μωρό. Το Surrogacy UK, ένα βρετανικό φιλανθρωπικό ίδρυμα, λέει ότι δεν υπήρξαν τέτοιες περιπτώσεις μεταξύ των σχεδόν 180 γεννήσεων που βοήθησε να πραγματοποιηθούν από την ίδρυση του, το 2002.

Ορισμένα μωρά που γεννήθηκαν μέσω διασυννοιακής υποκατάστασης έχουν νομικά κωλύματα, καθώς μεγαλώνουν σε άλλη χώρα από αυτή που γεννήθηκαν, χωρίς την ιδιότητα του πολίτη ή χωρίς οι γονείς να μπορούν να τα αναγνωρίσουν.

Όλα αυτά άνοιξαν τη συζήτηση για τη νομιμοποίηση. Θα πρέπει να επιτρέπεται υπό ορισμένες προϋποθέσεις όπως μια στενή σχέση μεταξύ της παρένθετης μητέρας και των μελλοντικών γονέων. Επίσης να μην υφίσταται καμία γενετική σχέση μεταξύ του υποκατάστατου και του μωρού. Θα πρέπει να υπάρχει παροχή συμβουλών και εξέταση αυτών που πρόκειται να γίνουν γονείς και φυσικά η εγγύηση ότι τα παιδιά θα μάθουν πώς ήρθαν στον κόσμο, όπως ήδη υπάρχουν παιδιά που γνωρίζουν ότι γεννήθηκαν μέσω εξωσωματικής.

Η Καθολική Εκκλησία περιγράφει την υποκατάσταση ως «αποτυχία να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της μητρικής αγάπης, της συζυγικής πίστης και της υπεύθυνης μητρότητας». Δεν λαμβάνει όμως υπόψη τις περιπτώσεις που ένας απ' τους δύο γονείς, ή και οι δύο, δεν μπορούν να κάνουν παιδιά. Επίσης αρκετές φεμινίστριες είναι εναντίον της παρένθετης μητρότητας.

Ωστόσο, όπως προανέφερα, η πρόσφατη ιστορία υποδηλώνει ότι η απαγόρευση της υποκατάστασης δεν θα τελειώσει, απλώς θα μετακινηθεί αλλού.

Νομικό πλαίσιο

Σε συνταγματικό επίπεδο, το δικαίωμα της αναπαραγωγής βρίσκει την κατοχύρωσή του στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος. Καθένας έχει δικαίωμα με βάση την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του να αποκτήσει απογόνους σύμφωνα με τις επιθυμίες του. Κατά συνέπεια η προσφυγή στις ιατρικές μεθόδους, προκειμένου να αποκτηθούν τέκνα, εντάσσεται στο προστατευτικό πεδίο του Συντάγματος, αρκεί η άσκηση του δικαιώματος της αναπαραγωγής να μην προσκρούει σε δικαιώματα άλλων, να μην παραβιάζει το Σύνταγμα και να μην προσβάλλει τα χρηστά ήθη.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1458 ΑΚ, το οποίο περιέχεται στο νέο όγδοο κεφάλαιο, που τέθηκε στο Οικογενειακό Δίκαιο του ΑΚ με το ν. 3089/2002 και φέρει τον τίτλο «ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή», η μεταφορά στο σώμα άλλης γυναίκας γονιμοποιημένων ωαρίων, ξένων προς την ίδια, και η κυοφορία από αυτήν επιτρέπεται με δικαστική άδεια που παρέχεται πριν από τη μεταφορά, εφόσον υπάρχει έγγραφη και χωρίς αντάλλαγμα συμφωνία των προσώπων που επιδιώκουν να αποκτήσουν τέκνο και της γυναίκας που θα κυοφορήσει, καθώς και του συζύγου της, αν αυτή είναι έγγαμη. Η γυναίκα που κυοφορεί και γεννά αποκαλείται «κυοφόρος» και η γυναίκα που επιθυμεί το παιδί και έδωσε το γενετικό της υλικό (ωάριο) «γενετική» μητέρα.

Είναι προφανές ότι και η συγγένεια με τον πατέρα ιδρύεται στις περιπτώσεις αυτές ανάλογα. Αυτό ισχύει δεδομένου ότι το δικαίωμα του άνδρα να γίνει πατέρας απολαμβάνει της ίδιας προστασίας με εκείνο της γυναίκας να γίνει μητέρα (7-3/2006 ΕΔΔΑ ΝοΒ 2006.1610). Αν δηλαδή το ζευγάρι που επιθυμεί το παιδί έχει λάβει την άδεια από το Δικαστήριο κατ' άρθρο 1458 ΑΚ, οπότε μητέρα του τέκνου τεκμαίρεται η γυναίκα στην οποία δόθηκε η σχετική δικαστική άδεια, πατέρας του τέκνου θα θεωρείται ο σύζυγος της τεκμαιρόμενης μητέρας. Τα άρθρα 1465-1471 ΑΚ θα εφαρμόζονται ως προς αυτόν και δεν θα έχουν εφαρμογή ως προς το σύζυγο της κυοφόρου γυναίκας που γέννησε.

Άρθρο 1464 Αστικού Κώδικα

Σε περίπτωση τεχνητής γονιμοποίησης, αν η κυοφορία έγινε από άλλη γυναίκα, υπό τους όρους του άρθρου 1458, μητέρα του τέκνου τεκμαίρεται η γυναίκα στην οποία δόθηκε η σχετική δικαστική άδεια. Το τεκμήριο αυτό ανατρέπεται, με αγωγή προσβολής της μητρότητας που ασκείται μέσα σε προθεσμία έξι μηνών από τον τοκετό, είτε από την τεκμαιρόμενη μητέρα, είτε από την κυοφόρο γυναίκα, εφόσον αποδειχθεί ότι το τέκνο κατάγεται

βιολογικά από την τελευταία.

Το θέμα της παρένθετης μητέρας με προβληματίσει πολύ, όπως φαντάζομαι και όλους σας. Όμως μετά από κριτική σκέψη (που έγραφα και στο προηγούμενο άρθρο) και βασισμένος σ' ένα άρθρο «νόμο» που ισχύει στο business world των Αμερικάνων, ο οποίος λέει ότι δεν μπορείς να φτιάξεις τους νόμους με βάση, ως πούμε, το 2% - 3% των ανθρώπων που είναι απατεώνες αλλά πρέπει να τους φτιάξεις με βάση το 97% που είναι οι σωστοί άνθρωποι και σε ό,τι αφορά το 3% το κράτος ή οποιοσδήποτε παίρνει αυτήν την απόφαση ή νομοθετεί, πρέπει να πάρει το ρίσκο. Έτσι και σ' αυτήν την περίπτωση η κοινωνία πρέπει να πάρει το ρίσκο πως την κυοφόρο γυναίκα θα την εκμεταλλευτούν κάποιες φορές.

Εδώ ισχύουν αρκετές απαγορεύσεις και έχουν ψηφιστεί πολλά νομοσχέδια σχετικά με αυτό το θέμα, ακριβώς γιατί θέλουν να απαλείψουν τις περιπτώσεις, ως πούμε, του 3%. Έτσι και στην περίπτωση της παρένθετης μητέρας υπάρχει μία τάση υπερβολών και προκαταλήψεων και αποφάσεις που δεν πρέπει να ληφθούν βάσει ενός μικρού ποσοστού.

Δηλαδή το να γίνει κανείς γονέας θα πρέπει να αποτελεί ένα ευτύχημα, όχι ένα αδίκημα. Το παιδί ό,τι και να είναι, είναι δώρο ζωής.

Η κυοφορία ενός παιδιού για κάποιον άλλο πρέπει να γιορτάζεται και να πληρώνεται. Οι περιοριστικοί κανόνες δεν επιτίπουν ούτε στα συμφέροντα του υποκατάστατου ούτε στα συμφέροντα του μωρού.

Οι νόμοι πρέπει επίσης να επιτρέπουν την πληρωμή του παρένθετου γονέα. Οι γυναίκες που γίνονται παρένθετες μητέρες γενικά παίρνουν μεγάλη ικανοποίηση απ' το να βοηθήσουν κάποιον να γίνει γονέας.

Η δική μου γνώμη είναι πως το φαινόμενο της παρένθετης μητέρας δεν πρέπει να εκλείπει απ' τη σημερινή κοινωνία μιας και αντιμετωπίζουμε πρόβλημα υπογεννητικότητας, υπό τον όρο, όμως, ότι αυτό δεν θα γίνεται αμισθί.

Μία παρένθετη μητέρα δεν παύει να εκτελεί κοινωνικό έργο προσφέροντας «ανακούφιση» και ευτυχία σε όσους παλεύουν χρόνια για την απόκτηση ενός παιδιού, γιατί λοιπόν να μην αμειβεται; Το πρόβλημα έγκειται στην παγκόσμια κοινωνική ανισότητα και η απαγόρευση της εμπορικής παρένθετης κυοφορίας δεν θα το αλλάξει αυτό, καθώς η ίδια αποτελεί τη συνέπεια κι όχι την αιτία του προβλήματος.

Το δημογραφικό πρόβλημα της Ευρώπης φαίνεται να απασχολεί πολλούς ανθρώπους και, όπως προανέφερα, οι νόμοι πρέπει να είναι βασισμένοι πάνω στο περίπου 97% των «νορμάλ» ανθρώπων, δεν επιτρέπεται ένα μικρό ποσοστό να ακυρώσει ολόκληρο το σύστημα. Πρέπει να μπουν σε ισχύ relaxed (ελαστικοί) νόμοι που θα ανταποκρίνονται σε αυτό το 97% και θα δίνουν λύσεις ώστε να εξαλειφθεί το πρόβλημα της υπογεννητικότητας. Η ύπαρξη παρένθετων μητέρων αποτελεί μία από αυτές. Πάνω απ' όλα, επαναλαμβάνω, ότι η απόκτηση ενός παιδιού και πέραν των σκοπιμοτήτων της υπογεννητικότητας, είναι ένα δώρο θεού και δεν πρέπει να φέρουμε εμπόδια στους ανθρώπους που θέλουν να το αποκτήσουν.

Χωρίς να αναφερθούμε σε πολλές στατιστικές, ψάξτε στο περιβάλλον σας και θα δείτε ότι οι θεοί γονείς προσέχουν και αγαπούν τα παιδιά τους εξίσου με τους φυσικούς γονείς και σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμα περισσότερο. Δηλαδή, με άλλα λόγια, για τους θεογόνους η απόκτηση ενός παιδιού είναι πόθος ετών, ενώ για κάποιους φυσικούς γονείς, η γέννηση ενός παιδιού μπορεί να αποτελεί και ατύχημα.

Πηγές: Surrogacy, Help Wanted (2017), The Economist
Surrogacy, The gift of life (2017), The Economist
Ρόζου Α., (2011) Η παρένθετη Μητέρα, (<http://www.nomikosodigos.info/guide/simple-legal/617-i-parentelli-mitera>)

